

Remissyttrande

Datum 2018-11-13

Diarienummer RS 2018 -03848

Regionstyrelsen

SOU 2018:57 Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället

Sammanfattning

Västra Götalandsregionen delar i huvudsak läsdelegationens nulägesanalys och förslag på de satsningar och åtgärder som föreslås. Vi vill särskilt lyfta och poängtera angelägenheten i följande:

- Skolbiblioteken ska definieras på förordningsnivå och vara bemannade med rätt utbildade bibliotekarier samt ha en tydlig arbetsbeskrivning i relation till skolans pedagoger och läroplaner.
- Läsning och litteratur ska vara en självklar del av förskolans och fritidshemmets pedagogiska verksamhet och skrivs in i läroplanerna. Samtliga medarbetare i verksamheterna ska ges kompetensutveckling och stöd i arbetet för att arbeta med litteraturen.
- Satsningar på folkbibliotekens läsfrämjandeuppdrag genom kontinuerliga utbildningsmöjligheter och stöd för metodutveckling.
- Kompetenshöjande satsningar och resurser till ledare och pedagoger inom föreningsliv, fritidsgårdar och kulturskolor för att öka barns och ungas lust till läsning utanför skolan.
- Riktat statligt stöd till lärosätena för fler utbildningsplatser till skolbibliotekarier. Höjd yrkesstatus genom en tydlig arbetsroll i lärarlaget och attraktiv löneutveckling
- Utbilda skolledarna om skolbibliotekariens kompetens och roll i lärarlagen.
- Förstärk samtliga ut- och fortbildningar för lärare och bibliotekarier inom media- och informationskunskap. (MIK)
- Utredda förslaget om nationell samordning – Läsråd - kring barns och ungas läsande vad gäller representation, uppdrag, mandat och organisation.

Uppdrag och arbetsprocess

Läsdelegationens uppdrag och syfte var att kartlägga och samla skolans, kulturens och föreningslivets aktörer runt insatser för barns och ungas läsning i och utanför skolan samt lämna förslag på åtgärder med utgångspunkt från skolans styrdokument och nationella mål för litteratur- och läsfrämjande inom oförändrade kostnadsramar för den statliga kultur- och utbildningspolitiken.

Läsdelegationen har gjort en gedigen genomlysning av tillgänglig forskning och statistik kring målgruppens läsvanor samt redogjort för ett antal läsfrämjande insatser och projekt som pågår över hela landet.

Västra Götalandsregionens delar och vill understryka följande av läsdelegationens slutsatser och nulägesbeskrivningar

Skolans och kulturens samhällsuppdrag att verka kompensatoriskt och så långt möjligt utjämna barns och ungas olika förutsättningar är i alltför hög grad beroende av tillfälliga projekt, av enskilda utbildningsledares prioriteringar, pedagogers personliga intresse och kompetens samt kommunernas/skolans ekonomiska resurser. En ordning där slumpen är avgörande om och vilka barn och unga som får del av samhällets lässtödande satsningar.

Läsfrämjande och läsinsatser måste löpa som en genomtänkt och sammanhängande kedja från förskoleåldern och vidare genom samtliga skolformer och för alla barn, om önskade individuella och samhälleliga effekter ska kunna uppnås. Det förutsätter förstärkta och tydliga förordningar och läroplaner som följs upp på ett strukturerat sätt. Vi delar även delegationens förslag om en tydlig definition av vad som avses med ett skolbibliotek, förstärkta läroplaner för förskolan och fritidshemmen samt särskilda satsningar för stöd och kompetensutveckling för dess pedagoger och bibliotekspersonal.

Pedagoger och ledare i barns och ungas frivilliga aktiviteter är viktiga förebilder och inspiratörer vars betydelse särskilt bör beaktas när det kommer till läsfrämjande stödinsatser, kompetensutbildning och fördelning av ekonomiska resurser. En samhällets guldreserv som inte tas om hand i tillräcklig grad varken på nationell, regional eller lokal nivå.

Föräldrar och andra vuxna i barnens närhet är de viktigaste personerna och förebilderna varför läsfrämjande insatser för föräldrar är viktigt redan från barnets första år. I Västra Götaland delas de *Små barnens bok* ut till alla nyfödda barn i hela regionen i ett samarbete mellan Västra Götalandsregionen och lokala barnvårdscentraler och folkbibliotek. Boken är en antologi av texter, sånger, rim och ramsor och alla texter finns parallellt på svenska, engelska och arabiska. Denna verksamhet skulle kunna utvecklas ytterligare genom fler återkommande och uppsökande möten och samtal med hemmen (*Bokstart* med flera som läsdelegationen lyfter som goda exempel) och genom att utveckla informationsmaterial och samtalsmetodik som är enkelt och lättförståeligt att ta till sig för föräldrar med olika språkliga och kulturella bakgrunder.

Västra Götalandsregionen vill också understryka vikten av en tydligare samverkan mellan kultur- och utbildningsdepartementen i de delar samhällsuppdragen är gemensamma. Det behövs en tydligare och samordnad styrning och samsyn mellan nämnda departement om hur kulturens och utbildningens olika aktörer och kompetenser ska samordnas och samverka för elevens lärande och läslust. Det saknas i dag tydliga mandat för samarbete över

politikområdena och därmed ett effektivt nyttjande av gemensamma samhälleliga resurser.

Västra Götalandsregionens kommentarer till läsdelegationens konkreta åtgärdsförslag

1. Skolbiblioteken.

I skollagen regleras att elever i grundskola, grundsärskolan, specialskolor, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek. Lagen är i dag uddlös då de enskilda huvudmännen har tolkningsföreträde om vad som definierar ett skolbibliotek.

Västra Götalandsregionen delar läsdelegationens förslag att skolbiblioteken ska definieras på förordningsnivå och vara bemannade med rätt utbildade bibliotekarier samt ha en tydlig arbetsbeskrivning i relation till skolans pedagoger och läroplaner. Definitionsfrågan bör skyndsamt utredas och beslutas. Utredningsförslaget bör dock, utan att tumma på kvaliteten, vara öppna för variationer som tar hänsyn till kommuners/skolors olika förutsättningar vad gäller till exempel geografi, storlek och tillgång till utbildad personal. Bristen på skolbibliotekarier måste åtgärdas med riktade statliga stöd till lärosätena för fler utbildningsplatser som bara kommer att fyllas om arbetet görs mer attraktivt genom höjd status och lön samt en tydlig arbetsroll i lärarlaget. Skolledarna behöver utbildas för att bättre kunna inlemma och använda skolbibliotekariens kompetens i lärarlagen. Såväl lärar- som bibliotekarieutbildningar och fortbildningar bör förstärkas när det gäller källkritik och media- och informationskunskap.

Västra Götalandsregionen har länge lyft frågor som rör medie- och informationskunnighet och källkritik (MIK) genom årliga konferenser. Den första juli 2018 förstärktes skolans styrdokument med ett tydligt uppdrag gällande medie- och informationskunnighet och källkritik och en ny demokratistrategi antogs där MIK-frågorna anges som centrala för att öka motståndskraften mot desinformation, propaganda och näthat. På 2019 års Bok & Biblioteksmässa i Göteborg blir medie- och informationskunnighet ett huvudtema - *Med(ie)vetenhet*. Bokmässan gör satsningen i samarbete med Västra Götalandsregionen som samtidigt, tillsammans svenska Unescorådet, är värd för Unescos konferens *Global Media and Information Literacy (MIL) Week*.

Läsfrämjandelyft för folkbibliotekarier.

I folkbibliotekens uppdrag ligger att arbeta läsfrämjande. Resursbrist och samhällsförändringar skapar utmaningar som gör att tidigare arbetsmetoder och kunskap kontinuerligt måste uppdateras. Läsdelegationen föreslår ett läsfrämjandelyft för folkbibliotekarier samt att regionbiblioteken bör ta ett huvudansvar i samverkan med de lokala folkbiblioteken.

I viss mån görs detta redan i dag i Västra Götaland men vi delar uppfattningen om behovet av en förstärkt och mer strukturerad satsning på fortbildning och kompetenshöjning i läsfrämjande. För att ett läsfrämjandelyft ska få en långsiktig effekt måste det erbjudas kontinuerligt och med varierade utbildningsmodeller som också anpassas till de mindre folkbibliotekens förutsättningar. Resultat och effekter

av satsningarna bör följas upp och utvärderas. Regionalt ansvar för ett läsfrämjandelyft förutsätter statligt stöd.

2. **Förskola och fritidshem**

Vi delar likaså läsdelegationens förslag att läsning och litteratur ska vara en självklar del av förskolans och fritidshemmets pedagogiska verksamhet och bör skrivas in i läroplanerna samt att medarbetare i verksamheterna ska ges kompetensutveckling och stöd i arbetet hur de kan arbeta med litteraturen.

3. **Läsråd**

Läsambassadören föreslås få vidgat uppdrag och leda ett Läsråd – en särskild kommitté med uppgift att samla och samordna aktörer och insatser inom kultur, skola, civilsamhälle, folkbildning och näringsliv kring barns och ungas läsning.

Vi delar uppfattningen att en nationell samordning kring barns och ungas läsande behövs –också för att hålla frågan om barns och ungas läsande aktuell och levande över tid. En ensam läsambassadör (hur bra hen än är) kan inte täcka upp för de behov, brister och åtgärder som läsdelegationens betänkande visar på.

Frågan om ett Läsråd bör dock utredas ytterligare när det gäller representation, uppdrag, mandat och organisering. Ett Läsråd bör ha regional och lokal förankring och delaktighet, bred och differentierad representation samt en tydlig infrastruktur för inflytande och spridning. Särskilda ekonomiska resurser kommer att behöva avsättas som bör ställas i relation till den effekt och betydelse som ett Läsråd kan förväntas få vs andra angelägna åtgärder och satsningar inom läsfrämjandeområdet som till exempel stärkta skolbibliotek.

Läsdelegationens rekommendationer på längre sikt

Av de framtidsfrågor som läsdelegationen lyfter i sitt betänkande vill Västra Götalandsregionen särskilt understryka vikten av att läsfrämjandemetodik (analogt och digitalt) och media- och informationskunnighet förstärks på alla de yrkesutbildningar som arbetar med barns och ungas lärande och läsande.

Västra Götalandsregionen finansierar och driver sedan flera år webbplatsen *Barnens Bibliotek* som vänder sig till barn mellan sex och fjorton år och syftar till att skapa läslust och stimulera nyfikenhet. Förutom boktips (även på teckenspråk) kan barnen bland annat möta och chatta med författare, spela spel, pyssla och delta i lästävlingar. Sajten, som är helt gratis, är ett gott exempel på läsfrämjandemetodik som alla svensktalande barn i världen kan ta del av och som vi därför anser borde vara av nationellt intresse och ansvar.

Att kunna läsa är avgörande för den enskilda individens möjligheter till utbildning, arbete, delaktighet i samhället och ett gott liv. Läs-kunniga invånare är avgörande för ett samhälles utveckling och stark demokrati.

2018-11-13

5 (5)

Regionstyrelsen
Västra Götalandsregionen

Johnny Magnusson
Regionstyrelsens ordförande

Ann-Sofi Lodin
Regiondirektör